GENERALINĖS ADVOKATĖS
LAILA MEDINA IŠVADA,
pateikta 2025 m. rugsėjo 11 d.[1]

Byla C-58/24

NE,
MY,
HJ,
XF,
WB,
UV,
VK,
JU,
RJ,
DZ
prieš
An Bord Pleanála,
Minister for Housing, Local Government and Heritage (Airija),
The Attorney General,
dalyvaujant
Drumakilla Limited

(*High Court* (Aukštasis teismas, Airija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Direktyva 92/43/EEB – Natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsauga – 12 straipsnis – Griežtos gyvūnų rūšių apsaugos sistema – 16 straipsnis – Leidimas nukrypti, suteiktas numatant teikti paraišką dėl statybos leidimo projektui, kuriam taikoma Direktyva 2011/92/ES – 11 straipsnis – Orhuso konvencija – 9 straipsnio 2 dalis – Procesinė autonomija – Veiksmingumo principas – Procedūrinės taisyklės, reglamentuojančios sprendimo dėl leidimo nukrypti ir sprendimo dėl sutikimo dėl planuojamos veiklos galiojimo ginčijimą“

[1] Originalo kalba: anglų.

I. Įvadas

1. Ši išvada susijusi su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl Buveinių direktyvos [2] ir PAV direktyvos [3] aiškinimo. Prašymą pateikė *High Court* (Aukštasis teismas, Airija), nagrinėjantis bylą, kurią grupė fizinių asmenų [4] inicijavo dėl Airijos valdžios institucijų sprendimo taikyti Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalyje numatytą leidžiančią nukrypti nuostatą, kuria siekiama palengvinti būstų statybą buvusiame karmelitų vienuolyne Delganyje (Viklou grafystė, Airija) [5]. Vienuolyne šiuo metu įsikūrusi didelė mažųjų šikšnosparnių, kurie yra griežtai saugomos rūšys, įtrauktos į Buveinių direktyvos IV priedą, kolonija [6].

2. Prašymas pateiktas dėl to, kad pareiškėjai pagrindinėje byloje neužginčijo nagrinėjamo sprendimo dėl leidimo nukrypti galiojimo per terminą, kuris, pasak prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo, yra nustatytas pagal Airijos teisę. Ši nukrypti leidžianti nuostata, kuri, šio teismo nuomone, yra „absurdiškai motyvuota“, kartu su sprendimu, kuriuo buvo suteiktas leidimas vykdyti projektą, buvo ginčijama pasibaigus šiam terminui. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, tai reiškia, kad prašymas panaikinti sprendimą dėl leidimo nukrypti turi būti pripažintas pavėluotu ir atmestas, išskyrus atvejus, kai pagal kitas Sąjungos teisės normas gali būti reikalaujama priešingo sprendimo.

3. Šioje byloje visų pirma kyla procedūrinio pobūdžio klausimų. Teisingumo Teismo pirmiausia prašoma išaiškinti, ar nacionalinės teisės procesinė norma, kuria nustatomas kitoks terminas, per kurį galima užginčyti, viena vertus, pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalį priimto sprendimo dėl leidimo nukrypti ir, kita vertus, sprendimo dėl sutikimo dėl planuojamos veiklos, kuriam taikoma PAV direktyva, teisėtumą, yra suderinama su Sąjungos teise, ypač atsižvelgiant į Orhuso konvencijoje įtvirtintą plačių galimybių kreiptis į teismus principą [7]. Šiuo tikslu Teisingumo Teismas turės apsvarstyti procedūrines pasekmes, kylančias iš 2022 m. vasario 24 d. Sprendimo *Namur-Est Environnement* (C-463/20, EU:C:2022:121) [8], kuriame jis iš esmės nurodė, kad pagal Buveinių direktyvą priimtas sprendimas dėl leidimo nukrypti tam tikromis sąlygomis yra PAV direktyvoje nustatytos sutikimo dėl planuojamos veiklos procedūros dalis. Antra, ši byla suteikia Teisingumo Teismui galimybę pateikti papildomų gairių dėl esminių sąlygų, kurių turi laikytis valstybės narės kompetentinga institucija, leisdama PAV direktyvos taikymo sričiai priklausančio projekto užsakovui nukrypti nuo Buveinių direktyvoje nustatytų draudimų.

[2] 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 102; toliau – Buveinių direktyva).

[3] 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (OL L 26, 2012, p. 1; toliau – PAV direktyva).

[4] Toliau – pareiškėjai pagrindinėje byloje.

[5] Toliau – plėtros projektas.

[6] Taip pat žr. Europos Komisija, „ES veiksmų planas dėl visų šikšnosparnių rūšių išsaugojimo Europos Sąjungoje (2018–2024 m.)“ ir „Papildomas dokumentas“, 2023 m. sausio 13 d., https://circabc.europa.eu/ui/group/3f466d71-92a7-49eb-9c63-6cb0fadf29dc/library/2b8bfe05-4fa6-43d5-b82a-c6d484cb82e4/details.

[7] Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais, pasirašyta 1998 m. birželio 25 d. Orhuse ir Europos bendrijos vardu patvirtinta 2005 m. vasario 17 d. Tarybos sprendimu 2005/370/EB (OL L 124, 2005, p. 1; toliau – Orhuso konvencija).

[8] Toliau – Sprendimas *Namur-Est Environnement*.

II. Teisinis pagrindas

A. Tarptautinė teisė

4. Orhuso konvencijos 9 straipsnyje „Teisė kreiptis į teismus“ nustatyta:

„<…>

2. Kiekviena Šalis, vadovaudamasi savo nacionaliniais įstatymais, užtikrina, kad atitinkami visuomenės atstovai:

a) rodantys pakankamą suinteresuotumą, arba kaip alternatyva,

b) manantys, kad buvo pažeista kokia nors jų teisė, kai tai kaip būtina sąlyga numatyta Šalies administracinės procesinės teisės normose, turėtų teisę kreiptis dėl priimtų sprendimų pakartotinio nagrinėjimo teisme ir (arba) kitoje, nepriklausomoje ir bešališkoje įstatymų nustatyta tvarka įsteigtoje, institucijoje, siekiant teisiniu ir procesiniu požiūriu užginčyti bet kokio sprendimo teisėtumą, veiksmus arba neveikimą, nepažeidžiant 6 straipsnio nuostatų ir kai tai reglamentuoja nacionaliniai įstatymai bei nepažeidžiant žemiau pateikiamos 3 dalies, kitų atitinkamų šios Konvencijos nuostatų.

<…>

5. Siekdama efektyviau įgyvendinti šio straipsnio nuostatas, kiekviena Šalis užtikrina, kad visuomenei būtų pranešama apie sprendimų pakartotinio nagrinėjimo [peržiūros] administracine bei teismine tvarka procedūras, ir apsvarsto klausimą dėl atitinkamų mechanizmų, leidžiančių pašalinti arba sumažinti finansines arba kitas kliūtis, trukdančias kreiptis į teismus, sukūrimo.“

B. Sąjungos teisė

1. Buveinių direktyva

5. Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:

„Valstybės narės imasi reikiamų priemonių sukurti į IV priedo a dalį įrašytų gyvūnų rūšių griežtos apsaugos jų [natūralaus] paplitimo areale sistemą, draudžiančią:

<…>

b) šias rūšis tyčia trikdyti, ypač jų perėjimo [veisimosi], jauniklių auginimo, žiemos miego ir migracijos metu;

<…>

d) pažeisti ar naikinti perėjimo ar poilsio vietas.“

6. Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Jei nėra kitos priimtinos alternatyvos, ir nukrypti leidžiančios nuostatos taikymas netrukdo palaikyti atitinkamos rūšies populiacijų palankią apsaugos būklę jų natūralaus paplitimo areale, valstybės narės gali nukrypti nuo 12, 13 ir 14 straipsnių bei 15 straipsnio a ir b punktų:

a) siekdamos apsaugoti laukinę fauną ir florą bei išsaugoti natūralias buveines;

<…>

c) atsižvelgdamos į visuomenės sveikatą ir saugą arba dėl kitų įpareigojančių priežasčių neatsižvelgti į visuomeninius interesus, įskaitant socialinio ar ekonominio pobūdžio, į pirminės svarbos gamtinei aplinkai naudingas pasekmes;

<…>“

7. Buveinių direktyvos IV priede „Bendrijos svarbos gyvūnų ir augalų rūšys, kurioms reikalinga griežta apsauga“ nurodyta:

„<…>

a) GYVŪNAI

STUBURINIAI

<…>

MICROCHIROPTERA

<…>“

2. PAV direktyva

8. PAV direktyvos 1 straipsnyje numatyta:

„1. Ši direktyva taikoma valstybės ir privačių projektų, kurie gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai, poveikio aplinkai vertinimui.

2. Šioje direktyvoje vartojamų sąvokų apibrėžtys:

a) projektas:

– statybos darbai bei kitų objektų ar veiklos planų įgyvendinimas,

<…>

c) sutikimas dėl planuojamos veiklos – kompetentingos institucijos sprendimas, kuris suteikia užsakovui teisę įgyvendinti projektą;

<…>

g) poveikio aplinkai vertinimas – procesas, kuris apima:

i) užsakovo atliekamą poveikio aplinkai vertinimo ataskaitos rengimą, <…>

<…>

iv) kompetentingos institucijos pagrįstą išvadą dėl projekto reikšmingo poveikio aplinkai, atsižvelgiant į iii punkte nurodyt[us] nagrinėjimo rezultatus ir prireikus pačios institucijos atlikto papildomo nagrinėjimo rezultatus ir

v) kompetentingos valdžios institucijos pagrįstos išvados įtraukimą į bet kurį iš 8a straipsnyje nurodytų sprendimų.

<…>“

9. PAV direktyvos 2 straipsnyje nustatyta:

„1. Valstybės narės imasi visų priemonių, reikalingų užtikrinti, jog prieš duodant sutikimą planuojamai veiklai, projektams, kurie gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai, be kita ko, dėl pobūdžio, masto ar vietos, bus reikalaujama sutikimo planuojamai veiklai ir poveikio aplinkai vertinimo. Tie projektai apibrėžti 4 straipsnyje.

<…>“

10. PAV direktyvos 4 straipsnyje nustatyta:

„<…>

2. Remdamosi 2 straipsnio 4 dalimi, valstybės narės nusprendžia, ar projektai, išvardyti II priede, turi būti vertinami pagal 5–10 straipsnius. Valstybės narės tai nusprendžia:

a) išnagrinėjusios kiekvieną atvejį;

arba

b) pagal valstybės narės nustatytas ribas ar kriterijus.

Valstybės narės gali apsispręsti naudoti abi a ir b punktuose nurodytas procedūras.

<…>

4. Kai valstybės narės nusprendžia reikalauti išvados priėmimo procedūros II priede išvardytiems projektams, užsakovas pateikia informaciją apie projekto charakteristikas ir tikėtiną reikšmingą jo poveikį aplinkai. Išsamus pateiktinos informacijos sąrašas nustatytas II.A priede. <…>

<…>“

11. PAV direktyvos 6 straipsnyje numatyta:

„<…>

2. Siekiant užtikrinti veiksmingą suinteresuotos visuomenės dalyvavimą sprendimų priėmimo procedūrose, atliekant 2 straipsnio 2 dalyje nurodytas sprendimo aplinkos klausimais priėmimo procedūras visuomenė elektroniniu būdu ir viešais skelbimais arba kitomis tinkamomis priemonėmis [iš anksto, ne vėliau] kaip tada, kai tik informacija gali būti pagrįstai teikiama, yra informuojama apie:

a) prašymą dėl leidimo vykdyti planuojamą veiklą;

<…>“

12. PAV direktyvos 11 straipsnyje reglamentuojama skundų dėl sprendimų, kuriuos priimant pagal PAV direktyvą privalo dalyvauti visuomenė, teikimo tvarka:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad pagal atitinkamą nacionalinę teisinę sistemą suinteresuotos visuomenės nariai:

a) turintys pakankamą interesą, arba alternatyviai;

b) pareikšdami apie teisės pažeidimą, jei valstybės narės administracinio proceso teisė reikalauja to kaip išankstinės sąlygos,

turėtų teisę į peržiūrėjimą [peržiūrą] teisme ar kitoje įstatymo nustatytoje nepriklausomoje ir nešališkoje institucijoje, kad užginčytų sprendimų, veikimo ar neveikimo, kuriems pagal šią direktyvą taikomos visuomenės dalyvavimo nuostatos, materialinį ar procesinį teisėtumą.

2. Valstybės narės nustato, kuriuo etapu sprendimai, veikimas ar neveikimas gali būti ginčijami.

<…>

5. Siekdamos toliau didinti šio straipsnio nuostatų veiksmingumą, valstybės narės užtikrina, kad visuomenei būtų prieinama praktinio pobūdžio informacija apie teisę į administracinės ir teisminės peržiūros procedūras.“

C. Airijos teisė

13. *Rules of the Superior Courts* (Aukštesniųjų teismų procedūros reglamentas)[9] 84 straipsnio 21 dalyje nustatyta:

„1) Prašymas leisti kreiptis dėl teisminės peržiūros turi būti pateiktas per tris mėnesius nuo pagrindo pateikti prašymą atsiradimo dienos.

<…>

3) Neatsižvelgiant į 1 punkto nuostatą, teismas, gavęs atitinkamą prašymą, gali pratęsti terminą, per kurį galima pateikti prašymą leisti kreiptis dėl teisminės peržiūros, tačiau jį pratęsia tik tuo atveju, jei yra įsitikinęs, kad:

a) tam yra pakankamai pagrįstų priežasčių ir

[9] Toliau – RSC.

b) aplinkybių, dėl kurių nebuvo pateiktas prašymas leisti kreiptis dėl teisminės peržiūros per 1 punkte nurodytą terminą:

i) pareiškėjas negalėjo kontroliuoti arba

ii) negalėjo pagrįstai numatyti tokios termino pratęsimo galimybės.

<…>“

III. Bylos faktinės aplinkybės, procesas ir prejudiciniai klausimai

14. 2020 m. sausio 17 d. *Drumakilla Limited*[10], tikėdamasi gauti statybos leidimą plėtros projektui, pateikė *National Parks and Wildlife Service* (Nacionalinių parkų ir laukinės gamtos tarnyba, Airija) prašymą priimti sprendimą dėl leidimo nukrypti pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalį. Prašymas buvo susijęs su mažaisiais šikšnosparniais, kurie pagal tos direktyvos IV priedą yra griežtai saugomos rūšys, visų pirma priskiriamos gyvūnų grupei *Microchiroptera*. Sprendimas dėl leidimo nukrypti buvo priimtas 2020 m. kovo 4 d., o vėliau, tų pačių metų liepos 21 d., jis buvo iš dalies pakeistas, įtraukiant rudąjį ausylį (*Plecotus auritus*).

15. 2020 m. spalio 21 d. *Drumakilla* pateikė prašymą išduoti statybos leidimą plėtros projektui. Kartu su paraiška, be kita ko, buvo pateikta poveikio aplinkai vertinimo išankstinio tyrimo ataskaita ir iš dalies pakeistas sprendimas dėl leidžiančios nukrypti nuostatos.

16. 2021 m. vasario 15 d. *An Bord Pleanála* (Teritorijų planavimo tarnyba, Airija) davė statybos leidimą projektui[11]. Savo sprendime ji nurodė, kad *Drumakilla* pateiktoje išankstinio vertinimo ataskaitoje galimas plėtros projekto poveikis aplinkai buvo nustatytas ir aprašytas tinkamai. Be to, *An Bord Pleanála* (Teritorijų planavimo tarnyba) nuomone, atsižvelgiant į vietovės pobūdį ir vietą, nėra tikėtina, kad siūloma plėtra turės reikšmingą poveikį aplinkai. Todėl ji padarė išvadą, kad poveikio aplinkai vertinimas nėra būtinas.

17. 2021 m. kovo 25 d. pareiškėjai pagrindinėje byloje užginčijo sprendimą dėl statybos leidimo ir sprendimą dėl leidimo nukrypti.

18. *High Court* (Aukštasis teismas, Airija), kuris yra prašymą priimti prejudicinį sprendimą šioje byloje pateikęs teismas, atmetė prašymą panaikinti sprendimą dėl statybos leidimo. Be to, jis atidėjo bylos dėl sprendimo dėl leidimo nukrypti apskundimo nagrinėjimą, kad būtų galima pateikti papildomų argumentų.

19. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmiausia nurodė, kad nors sprendime dėl leidimo nukrypti nurodyta, jog nėra patenkinamų alternatyvų leidimui nukrypti, bylos medžiagoje neužsimenama apie alternatyvas, kurios darytų mažesnį poveikį griežtai saugomoms rūšims, arba alternatyvią galimybę neišduoti leidimo. Iš to galima daryti išvadą, kad greičiausiai tokios alternatyvos nebuvo svarstomos. Be to, nacionalinis teismas nurodo, kad sprendime dėl leidimo nukrypti nurodyta, jog jis suteikiamas siekiant apsaugoti atitinkamas rūšis, o tokia išvada, šio teismo nuomone, yra „akivaizdžiai nepagrįsta ir net absurdiška“.

[10] Toliau – *Drumakilla*, arba užsakovas.

[11] Statybos leidimo išdavimas turi būti suprantamas kaip susijęs su sąvoka „sutikimas dėl planuojamos veiklos“, kaip apibrėžta PAV direktyvos 1 straipsnio 2 dalies c punkte.

20. Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad pagal Airijos teisę nėra konkretaus įstatymo, kuriame būtų nurodytas terminas, per kurį galima užginčyti sprendimo dėl leidimo nukrypti galiojimą, o tai reiškia, kad šiam ginčijimui taikomos bendrosios teisminės peržiūros taisyklės. Nacionalinis teismas paaiškina, kad pagal RSC 84 straipsnio 21 dalį prašymas leisti kreiptis dėl teisminės peržiūros turi būti pateiktas per tris mėnesius nuo tos dienos, kai pirmą kartą atsirado prašymo pagrindas, arba, esant papildomam pareiškėjų prašymui, nuo tos dienos, kai pareiškėjas sužinojo arba turėjo sužinoti apie ginčijamą sprendimą.

21. Trečia, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad, kadangi remiantis Airijos teise sprendimas dėl leidimo nukrypti pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalį yra atskiras esminis sprendimas, o ne tarpinių sprendimų, kuriais duodamas galutinis sutikimas dėl projekto, dalis, jis turi būti ginčijamas atskirai per RSC 84 straipsnio 21 dalyje nustatytą senaties terminą, o ne priėmus galutinį sprendimą dėl prašymo išduoti statybos leidimą. Šie terminai, nacionalinio teismo nuomone, yra pagrįstai numatomi.

22. Ketvirta, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikslina, kad pagrindinėje byloje pareiškėjai neginčijo sprendimo dėl statybos leidimo, remdamiesi sprendimo dėl leidimo nukrypti trūkumais. Todėl, pasak šio teismo, skundas dėl sprendimo dėl statybos leidimo buvo atmestas, nors skundas dėl sprendimo dėl leidimo nukrypti nagrinėjamas toliau.

23. Penkta, nacionalinis teismas nurodo, kad pareiškėjas pagrindinėje byloje neužginčijo sprendimo dėl leidimo nukrypti galiojimo per tris mėnesius nuo to momento, kai apie jį sužinojo arba turėjo sužinoti, t. y. nuo tos dienos, kai *Drumakilla* pateikė prašymą išduoti statybos leidimą. Todėl teismas mano, kad šis skundas yra pavėluotas ir turi būti atmestas. Jis linkęs manyti, kad nėra jokios Sąjungos teisės normos, pagal kurią reikėtų priimti priešingą sprendimą. Vis dėlto, kadangi ši pozicija tebekelia abejonių, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad tikslinga kreiptis į Teisingumo Teismą.

24. Tokiomis aplinkybėmis *High Court* (Aukštasis teismas, Airija) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar pagal [PAV direktyvos] 11 straipsnį, siejamą su Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalyje įtvirtintu plačių galimybių kreiptis į teismus principu, tuo atveju, kai projektas, kaip tai suprantama pagal [PAV direktyvos] 1 straipsnio 2 dalies a punktą, dėl kurio pateikta paraiška dėl sutikimo dėl planuojamos veiklos (toliau – pirminis sutikimas), negali būti įgyvendintas užsakovui prieš tai negavus kito leidimo (toliau – antrinis sutikimas), ir kai institucija, kompetentinga duoti pirminį sutikimą tokiam projektui, ir toliau gali vertinti projekto poveikį aplinkai griežčiau, nei tai buvo padaryta duodant antrinį sutikimą, toks antrinis sutikimas (jei jis duotas prieš pirminį sutikimą) turi būti laikomas sutikimo dėl planuojamos veiklos davimo procedūros dalimi kitais tikslais nei dėl klausimų, kurie turi būti svarstomi arba vertinami pagal [PAV direktyvą], apimties apskritai arba kai antrinis sutikimas yra sprendimas, priimtas pagal [Buveinių direktyvos] 16 straipsnio 1 dalį, kuriuo užsakovui leidžiama nukrypti nuo taikomų rūšių apsaugos priemonių, kad būtų galima įgyvendinti projektą?

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar [PAV direktyvos] 11 straipsnis, siejamas su Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalyje įtvirtintu plačių galimybių kreiptis į teismus principu, lemia tai, kad nacionalinės vidaus teisės nuostatos dėl dienos, nuo kurios pradedamas skaičiuoti terminas, skirtas pagal [Buveinių direktyvos] 16 straipsnio 1 dalį priimto sprendimo (toliau – antrinis sutikimas) teisėtumui užginčyti, turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas

draudžiama pradėti skaičiuoti šį terminą iki atitinkamo sutikimo dėl planuojamos veiklos (toliau – pirminis sutikimas) davimo dienos apskritai arba tuo atveju, kai: i) projektas buvo išnagrinėtas kaip atskiras atvejis, kaip numatyta Direktyvos 2011/92 4 straipsnio 2 dalies a punkte, ir (arba) ii) pagal 4 straipsnio 5 dalį su pirminiu sutikimu susijusi išvada buvo priimta po to, kai buvo duotas antrinis sutikimas, ir kartu su sprendimu dėl pirminio sutikimo, ir (arba) iii) byloje, kurioje ginčijamas antrinio sutikimo galiojimas, nėra jokio pagrindo ginčyti atitinkamą pirminį sutikimą, remiantis tariamu antrinio sutikimo negaliojimu, ir (arba) iv) pareiškėjas nepateikia prašymo pratęsti terminą antriniam sutikimui užginčyti, o toks prašymas pagal vidaus teisę yra privalomas, kai ginčijama pavėluotai, nesant priešingos Sąjungos teisės nuostatos?

3. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, o į antrąjį klausimą būtų apskritai atsakyta neigiamai, ar [PAV direktyva], siejama su Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu ir (arba) Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalyje įtvirtintu plačių galimybių kreiptis į teismus principu, lemia tai, kad valstybės narės vidaus teisėje numatytas terminas, per kurį turi būti kreiptasi į teismą dėl šioje direktyvoje numatytos teisės gynimo, turi būti pagrįstai numatomas, tačiau neturi būti aiškiai nurodytas teisės aktuose pagal [PAV direktyvos] 11 straipsnio 2 dalį ir (arba) visuomenei prieinamoje praktinio pobūdžio informacijoje apie teisę į administracines procedūras ir teisminę peržiūrą pagal [PAV direktyvos] 11 straipsnio 5 dalį ir (arba) galutinai ir užtikrintai nustatytas nacionalinių teismų jurisprudencijoje tam, kad atsakymui į antrąjį klausimą neturėtų įtakos valstybės narės vidaus teisėje nustatytas numatomas bendro pobūdžio terminas, kuris apskritai taikomas pagal viešąją teisę teikiamiems pareiškimams (skundams), įskaitant tuos atvejus, kai ginčijamas sprendimas, priimtas pagal [Buveinių direktyvos] 16 straipsnio 1 dalį ir pagal kurį užsakovui leista nukrypti nuo taikomų rūšių apsaugos priemonių, kad galėtų įgyvendinti projektą, nors tai yra numanoma, o ne aiškiai nurodyta atitinkamoje vidaus teisėje?

4. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, o į antrąjį teigiamai arba į trečiąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai, ar pagal [Buveinių direktyvos] 16 straipsnio 1 dalį kompetentinga institucija negali daryti išvados, kad „nėra kitos priimtinos alternatyvos“ sprendimui, kuriuo užsakovui leista nukrypti nuo taikytinų rūšių apsaugos priemonių siekiant įgyvendinti projektą, kaip tai suprantama pagal [PAV direktyvos] 1 straipsnio 2 dalies a punktą, nebent kompetentinga institucija iš tikrųjų svarsto alternatyvas, pavyzdžiui, alternatyvią vietą, projektavimą arba atsisakymą taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą?

5. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, o į antrąjį teigiamai arba į trečiąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai, ar pagal [Buveinių direktyvos] 16 straipsnio 1 dalį kompetentinga institucija negali daryti išvados, kad „siek[iant] apsaugoti laukinę fauną ir florą bei išsaugoti natūralias buveines“ galima priimti sprendimą, kuriuo užsakovui leidžiama nukrypti nuo taikytinų rūšių apsaugos priemonių siekiant įgyvendinti projektą, kaip tai suprantama pagal [PAV direktyvos] 1 straipsnio 2 dalies a punktą, išskyrus atvejus, kai tam tikra nustatyta apsauga užtikrinama pačia nukrypti leidžiančia nuostata, o ne švelninimo priemonėmis, priimtomis siekiant sumažinti arba kompensuoti žalą, atsiradusią dėl sprendime dėl nukrypti leidžiančios nuostatos taikymo leidžiamų veiksmų?“

25. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismo kanceliarijoje gautas 2024 m. sausio 26 d. Pareiškėjai pagrindinėje byloje, *Minister for Housing, Local Government and Heritage* (Airijos gyvenamojo būsto, vietos savivaldos ir paveldo ministras), Airija ir Europos Komisija pateikė rašytines pastabas. Šioje byloje teismo posėdis nebuvo surengtas. Vis dėlto bylos šalys raštu atsakė į 2025 m. kovo 3 d. Teisingumo Teismo pateiktus klausimus.

IV. Analizė

26. Savo klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, kaip reikėtų aiškinti PAV direktyvos 11 straipsnį ir Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalį, ypač atsižvelgiant į Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą plačių galimybių kreiptis į teismus principą.

27. Trimis pirmaisiais klausimais nacionalinis teismas klausia, ar PAV direktyva, konkrečiai jos 11 straipsnio 2 dalis, turi būti aiškinama taip, kad tuo atveju, kai negalima leisti vykdyti plėtros projekto, prieš tai užsakovui negavus leidimo nukrypti pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalį, šis sprendimas turi būti laikomas sutikimo dėl planuojamos veiklos procedūros dalimi, visų pirma kitais tikslais nei tie, kurie susiję su pagal PAV direktyvą vertintinų klausimų apimtimi (*pirmasis klausimas*). Teismas šį klausimą pateikė siekdamas papildomai išsiaiškinti, ar terminas užginčyti sprendimo dėl leidimo nukrypti teisėtumą gali pasibaigti anksčiau, nei buvo priimtas sprendimas dėl sutikimo dėl planuojamos veiklos, konkrečiai tuo atveju, kai pareiškėjas neginčija sprendimo dėl sutikimo dėl planuojamos veiklos teisėtumo remdamasis sprendimo dėl leidimo nukrypti trūkumais (*antrasis klausimas*). Atvirkščiai, darant prielaidą, kad terminas užginčyti sprendimo dėl leidimo nukrypti teisėtumą gali pasibaigti anksčiau, nei buvo priimtas sprendimas dėl sutikimo dėl planuojamos veiklos, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teiraujasi, ar šis terminas turi būti nurodytas priimtuose teisės aktuose arba PAV direktyvos 11 straipsnio 5 dalyje nurodytoje praktinėje informacijoje, ar jis gali būti tiesiog pagrįstai numatomas (*trečiasis klausimas*).

28. Savo ruožtu dviem paskutiniais klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, i) ar pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalį prieš priimant sprendimą dėl leidimo nukrypti reikalaujama veiksmingai išnagrinėti alternatyvius sprendimus (*ketvirtasis klausimas*) ir ii) ar pagal šią nuostatą kompetentingai institucijai draudžiama daryti išvadą, kad laukinės faunos ir floros apsaugos ir natūralių buveinių išsaugojimo interesais reikia priimti sprendimą, leidžiantį užsakovui nukrypti nuo šios direktyvos 12 straipsnio nuostatų siekiant įgyvendinti plėtros projektą (*penktasis klausimas*).

29. Kadangi pirmasis, antrasis ir trečiasis klausimai yra susiję su tuo pačiu procedūriniu klausimu dėl terminų, taikomų pagal nacionalinę teisę ginčijant sprendimo dėl leidimo nukrypti, priimto pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalį siekiant įgyvendinti projektą, kuriam taikoma PAV direktyva, galiojimą, nustatymo sąlygomis, juos nagrinėsiu kartu. Vėliau nagrinėsiu ketvirtąjį ir penktąjį klausimus, susijusius su esminėmis sąlygomis, kurias turi įvykdyti kompetentinga institucija, spręsdama, ar leisti nukrypti nuo rūšių apsaugos priemonių siekiant palengvinti plėtros projekto įgyvendinimą.

A. Dėl pirmojo, antrojo ir trečiojo klausimų

30. Pirmaisiais dviem klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar PAV direktyvos 11 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad senaties terminas, per kurį galima užginčyti pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalį priimto sprendimo dėl leidimo nukrypti galiojimą PAV direktyvoje numatytam plėtros projektui, gali pasibaigti anksčiau, nei buvo duotas sutikimas dėl planuojamos veiklos. Jei atsakymas būtų teigiamas, nacionalinis teismas savo trečiuoju klausimu taip pat klausia, ar PAV direktyvos 11 straipsnio 5 dalis turi būti aiškinama taip, kad sprendimams dėl leidimo nukrypti taikytini senaties terminai turi būti aiškiai nurodyti nacionalinės teisės aktuose arba šioje direktyvos nuostatoje nurodytoje praktinėje informacijoje.

31. Iš pradžių norėčiau priminti, kad pagal PAV direktyvos 2 ir 6 straipsnius tam tikriems projektams, kuriuos sudaro statybos darbų vykdymas [12], prieš kompetentingoms institucijoms duodant sutikimą dėl planuojamos veiklos, reikia i) atlikti poveikio aplinkai vertinimą ir ii) užtikrinti visuomenės dalyvavimą.

32. Aplinkos poveikio vertinimas iš esmės yra ataskaita, apimanti visą galimą reikšmingą projekto poveikį aplinkai [13]. Toks vertinimas atliekamas sistemingai [14], kai projektai yra išvardyti PAV direktyvos I priede [15], o kai projektai išvardyti II priede, įskaitant miestų plėtros projektus, kaip yra pagrindinėje byloje, direktyvoje valstybėms narėms palikta teisė nuspręsti, ar projektas turi būti vertinamas [16]. Vis dėlto tokio tipo projektų atveju užsakovas privalo pateikti informaciją, apibūdinančią projekto charakteristikas ir jo galimą reikšmingą poveikį aplinkai [17]. Be to, jeigu projektas gali turėti poveikį pagal Buveinių direktyvą griežtai saugomoms rūšims, Teisingumo Teismo jurisprudencijoje nustatyta, kad tas poveikis turi būti nagrinėjamas atliekant projekto poveikio aplinkai vertinimą [18].

33. Savo ruožtu visuomenės dalyvavimas reiškia procesą, per kurį suinteresuota visuomenė, kaip tai suprantama pagal PAV direktyvos 1 straipsnio 2 dalies e punktą, turi galimybę pareikšti savo nuomonę tam, kad į ją būtų galima atsižvelgti priimant galutinį sprendimą (sutikimą dėl planuojamos veiklos). Pagrindinis visuomenės dalyvavimo tikslas – užtikrinti, kad suinteresuotai visuomenei būtų sudarytos išankstinės galimybės veiksmingai dalyvauti sprendimo aplinkos klausimais priėmimo procedūrose, geriau ją informuojant aplinkosaugos klausimais, o priimtiems sprendimams susilaukiant daugiau visuomenės paramos [19]. Šis tikslas dar labiau sustiprinamas užtikrinant suinteresuotai visuomenei galimybę pasinaudoti peržiūros procedūromis, kad ji galėtų užginčyti sprendimų, veiksmų ar neveikimo, kuriems taikomos PAV direktyvos nuostatos dėl visuomenės dalyvavimo, teisėtumą [20]. Svarbu pažymėti, kad suinteresuotai visuomenei turi būti leidžiama dalyvauti duodant leidimą nukrypti nuo Sąjungos teisės aktų dėl rūšių apsaugos taisyklių [21].

34. Be to, Teisingumo Teismas jau turėjo galimybę nagrinėti santykį tarp, viena vertus, sprendimo dėl leidimo nukrypti, priimto pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalį, ir, kita vertus, PAV direktyvoje nustatytos sutikimo dėl planuojamos veiklos procedūros. Tai buvo pagrindinis klausimas, į kurį atsakyta Sprendime *Namur-Est Environnement*, kuriame Teisingumo Teismas pirmiausia nagrinėjo, ar sprendimas dėl leidimo nukrypti turi būti laikomas sutikimo dėl planuojamos veiklos procedūros dalimi, kai šis sprendimas priimamas siekiant įgyvendinti projektą, kuriam taikomas PAV direktyvos 1 straipsnio 2 dalies a punktas. Dėl šio klausimo Teisingumo Teismas taip pat nagrinėjo, antra, ar visuomenės dalyvavimas, kurio reikalaujama įgyvendinant projektus, patenkančius į PAV direktyvos taikymo sritį, turi būti užtikrintas dar prieš priimant sprendimą dėl leidimo nukrypti.

12 Žr. PAV direktyvos 1 straipsnio 2 dalies a punktą.

13 Žr. PAV direktyvos 1 straipsnio 2 dalies g punktą ir 3 straipsnio 1 dalį.

14 Žr. PAV direktyvos 8 konstatuojamąją dalį.

15 Žr. PAV direktyvos 4 straipsnio 1 dalį. Poveikio aplinkai sisteminis vertinimas privalomas tokiems projektams, kaip atominės elektrinės, tolimojo susisiekimo geležinkeliai, automagistralės, greitkeliai, pavojingų atliekų šalinimo įrenginiai ir tam tikro galingumo užtvankos. Pavyzdžiui, ši nuostata buvo taikoma projektui, su kuriuo susijęs Sprendimas *Namur-Est Environnement*.

16 Žr. PAV direktyvos 4 straipsnio 2 dalį, kurioje numatyta, kad sprendžiama išnagrinėjus kiekvieną atvejį arba pagal ribinius kriterijus.

17 Žr. PAV direktyvos 4 straipsnio 3 dalį ir jos II ir II.A priedus.

18 Žr. Sprendimo *Namur-Est Environnement* 52 punktą.

19 Žr. PAV direktyvos 16 ir 17 konstatuojamąsias dalis ir 9 straipsnio 1 dalies b punktą.

20 Žr. PAV direktyvos 11 straipsnio 1 ir 3 dalis.

21 Šiuo klausimu žr. PAV direktyvos 6 straipsnio 3 dalies a punktą, siejamą su jos 5 straipsnio 1 dalies b punktu. Tuo atžvilgiu taip pat žr. generalinės advokatės J. Kokott išvadą byloje *Namur-Est Environnement* (C-463/20, EU:C:2021:868, 48 ir 49 punktai).

35. Svarbu pažymėti, jog Sprendime *Namur-Est Environnement* Teisingumo Teismas laikėsi nuomonės, kad pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalį suteiktas leidimas nukrypti yra preliminarus sprendimas [22], kuriame pateikiamas tik dalinis vertinimas, kokį poveikį projektas gali turėti griežtai saugomoms rūšims [23]. Dėl to Teisingumo Teismas nusprendė, kad sprendimas dėl leidimo nukrypti turi būti priimtas prieš duodant sutikimą dėl planuojamos veiklos [24]. Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad jeigu valstybė narė suteikia teisę vertinti projekto poveikį pagal Buveinių direktyvą kitai institucijai nei ta, kuri išduoda leidimą vykdyti projektą, tas dalinis vertinimas neturi turėti įtakos bendram vertinimui, kurį pastaroji institucija bet kuriuo atveju turi atlikti [25]. Remdamasis tuo, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad sprendimas dėl leidimo nukrypti yra sutikimo dėl planuojamos veiklos procedūros dalis, jeigu, pirma, projektas negali būti vykdomas, kol užsakovas negauna sprendimo dėl leidimo nukrypti, ir, antra, institucija, kompetentinga duoti sutikimą dėl planuojamos veiklos, išsaugo galimybę vertinti projekto poveikį aplinkai griežčiau, nei buvo vertinama minėtame sprendime [26].

36. Nors Sprendimas *Namur-Est Environnement* susijęs su projektu, kuriam taikomas reikalavimas atlikti išsamų poveikio aplinkai vertinimą pagal PAV direktyvos 4 straipsnio 1 dalį [27], šiame sprendime pateiktos Teisingumo Teismo išvados turi būti taikomos, kai valstybė narė pagal 4 straipsnio 2 dalį turi nustatyti, ar projektas turi būti vertinamas (atliekamas jo išankstinis vertinimas), kaip yra pagrindinėje byloje.

37. Tuo atžvilgiu noriu atkreipti dėmesį, kad, visų pirma, tiek išsamiu poveikio vertinimu, tiek išankstiniu vertinimu siekiama užtikrinti, kad aplinkosaugos aspektai būtų įtraukti į PAV direktyvoje nustatytą sprendimų dėl plėtros projektų priėmimo procesą [28], įskaitant sprendimus, priimamus remiantis informacija, kurią pagal tą direktyvą gali pateikti visuomenė, galinti būti suinteresuota atitinkamu projektu [29].

38. Be to, panašiai kaip Teisingumo Teismas konstatavo Sprendime *Namur-Est Environnement*, sprendimas dėl leidimo nukrypti yra preliminarus sprendimas, kurį reikia priimti pagal PAV direktyvos 4 straipsnio 2 dalį. PAV direktyvos 4 straipsnio 5 dalis nepalieka jokių abejonių šiuo klausimu, nes joje aiškiai nurodyta, kad tokiais atvejais kompetentinga institucija sprendimą turi priimti remdamasi *preliminarių* patikrinimų ar poveikio aplinkai vertinimų, atliktų pagal kitus Sąjungos teisės aktus, išskyrus PAV direktyvą ir įskaitant Buveinių direktyvą, rezultatais.

39. Galiausiai, siekiant pagal PAV direktyvos 4 straipsnio 2 dalį nustatyti, ar projektas turi būti visapusiškai įvertintas taikant poveikio aplinkai vertinimo procedūrą, pagal tos direktyvos 4 straipsnio 3 dalį reikia atsižvelgti į III priede įtvirtintus aktualius atrankos kriterijus [30]. Tai reiškia, kad jei pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnį taikant nukrypti leidžiančią nuostatą atliktas vertinimas neatitinka šių kriterijų, kompetentinga institucija gali vertinti projekto poveikį aplinkai griežčiau, kiek tai susiję su poveikiu saugomoms rūšims, panašiai, kaip pažymėjo Teisingumo Teismas Sprendime *Namur-Est Environnement*.

22 Sprendimo *Namur-Est Environnement* 62 ir 65 punktai.

23 Ten pat, 59 punktas.

24 Ten pat, 59 punktas.

25 Ten pat, 62 punktas.

26 Ten pat, rezoliucinės dalies 1 punktas.

27 Žr. Sprendimo *Namur-Est Environnement* 48 punktą.

28 Žr. PAV direktyvos 8a straipsnio 1 dalies b punktą. Dėl šios nuostatos aiškinimo taip pat žr. SESV 11 straipsnį, kuriame įtvirtinta, kad aplinkos apsaugos reikalavimai būtų integruoti, be kita ko, į Sąjungos veiksmų įgyvendinimą.

29 Šiuo klausimu žr. PAV direktyvos 7 konstatuojamąją dalį.

30 Visų pirma žr. to priedo 3 punktą „Galimo poveikio rūšis ir apibūdinimas“.

40. Iš to išplaukia, kad tokioje situacijoje, kokia aprašyta nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, ginčijamas sprendimas dėl leidimo nukrypti turi būti laikomas sutikimo dėl planuojamos veiklos procedūros dalimi, kaip nurodyta Sprendime *Namur-Est Environnement*.[31]

41. Išlieka klausimas, ar tuo atveju, kai Teisingumo Teismo sprendime *Namur-Est Environnement* nustatytomis sąlygomis sprendimas dėl leidimo nukrypti turi būti laikomas sutikimo dėl planuojamos veiklos procedūros dalimi, pagal nacionalinę teisę gali būti reikalaujama, kad šis sprendimas būtų užginčijamas iki senaties termino, nustatyto sprendimui dėl sutikimo dėl planuojamos veiklos užginčyti, pabaigos.

42. Šiuo klausimu iš Teisingumo Teismo suformuotos jurisprudencijos matyti, kad pagal PAV direktyvą valstybės narės turi teisę savo nuožiūra nustatyti procedūrines taisykles, kuriomis gali būti priimtas galutinis sprendimas dėl sutikimo dėl planuojamos veiklos[32]. Tai reiškia, kad nereikalaujama nustatyti bendros procedūros, per kurią būtų priimtas sprendimas dėl bet kokio pobūdžio projekto poveikio aplinkai išduodant vienintelį leidimą. Atvirkščiai, Teisingumo Teismas nurodė, kad valstybės narės turi teisę savo nuožiūra paskirstyti įvairias kompetencijas, susijusias su projekto poveikio aplinkai vertinimu, kelioms skirtingoms institucijoms, suteikdamos kiekvienai iš jų sprendimų priėmimo įgaliojimus šiuo klausimu[33]. Iš to išplaukia, kad vertinant PAV direktyvos taikymo sričiai priklausančio projekto poveikį aplinkai, įskaitant išankstinio vertinimo procedūrą, gali būti priimami atskiri sprendimai, o tai reiškia, kad jie gali būti apskundžiami įvairiais etapais pagal nacionalinę teisę, laikantis kiekvienam iš tų skundų nustatytų procedūrinių taisyklių.

43. Vis dėlto Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad valstybės narės turi naudotis šia diskrecija laikydamosi PAV direktyvoje nustatytų reikalavimų ir visiškai atsižvelgdamos į šios direktyvos tikslus[34]. Visų pirma, kadangi Teisingumo Teismas aiškiai išaiškino Buveinių direktyvos 16 straipsnį taip, kad pagal šią nuostatą suteiktas leidimas nukrypti yra preliminarus sprendimas, reikalingas atliekant PAV direktyvoje įtvirtintas procedūras, kuris negali iš anksto nulemti vėlesnio kompetentingos institucijos sprendimo dėl sutikimo dėl planuojamos veiklos, šis išaiškinimas, mano nuomone, negali ir toliau apsiriboti materialinio pobūdžio aplinkybėmis, kaip iš esmės klausia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Kaip paaiškinu toliau, Teisingumo Teismo sprendimas *Namur-Est Environnement* neišvengiamai turi turėti poveikį procedūriniu lygmeniu, įskaitant taisykles dėl dienos, nuo kurios skaičiuojami senaties terminai, taikytini ginčijant sprendimą dėl leidimo nukrypti, visų pirma suinteresuotai visuomenei.

44. Iš pat pradžių pažymėtina, kad generalinė advokatė J. Kokott trumpai apibūdina šį poveikį savo išvadoje byloje *Namur-Est Environnement*[35], ir aš su šiuo apibūdinimu sutinku. Jos nuomone, tai, kad sprendimas dėl leidimo nukrypti yra laikinas, reiškia, jog bet koks atskiras skundas dėl šio sprendimo turėtų būti pateiktas neatsižvelgiant į aplinkos poveikio vertinimo, atlikto siekiant duoti sutikimą dėl planuojamos veiklos, išvadas[36]. Todėl, remiantis PAV direktyvos 11 straipsniu, turėtų būti galima apskųsti visą poveikio aplinkai vertinimą, kai kompetentinga institucija priima galutinį sprendimą dėl atitinkamo projekto poveikio aplinkai vertinimo[37].

[31] Žr. šios išvados 35 punktą.

[32] Žr. 2011 m. kovo 3 d. Sprendimą *Komisija / Airija* (C-50/09, EU:C:2011:109, 72–74 punktai).

[33] Sprendimo *Namur-Est Environnement* 56 punktas.

[34] Sprendimo *Namur-Est Environnement* 57 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija.

[35] Generalinės advokatės J. Kokott išvada byloje *Namur-Est Environnement* (C-463/20, EU:C:2021:868).

[36] Ten pat, 73 punktas.

[37] Ten pat, 74 punktas.

45. Kaip jau nurodyta šios išvados 36 punkte, pirma išdėstyta nuomonė neišvengiamai taikoma ir tuo atveju, kai pagal PAV direktyvos 4 straipsnio 2 dalį valstybė narė turi nuspręsti, ar turi būti atliktas plėtros projekto poveikio aplinkai vertinimas, kadangi laikytina, jog tas sprendimas yra sudėtinė sutikimo dėl planuojamos veiklos procedūros dalis. Be to, mano nuomone, kitoks požiūris nei tas, kurį savo išvadoje išdėstė generalinė advokatė J. Kokott, galėtų pažeisti veiksmingumo principą, taikomą Sąjungos teisėje pripažintai valstybių narių procedūrinei autonomijai. Kaip matyti iš Teisingumo Teismo suformuotos jurisprudencijos, pagal šį principą reikalaujama, kad valstybės narės nenustatytų procedūrinių apribojimų, dėl kurių praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga naudotis Sąjungos teisine tvarka suteiktomis teisėmis [38].

46. Šiuo aspektu svarbu pažymėti, kad nors pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalį nėra teisinio reikalavimo įtraukti suinteresuotą visuomenę į sprendimo dėl leidimo nukrypti priėmimą, dėl projektų, patenkančių į PAV direktyvos taikymo sritį, Teisingumo Teismas aiškiai nurodė, kad visuomenės dalyvavimas dėl šių leidimų nukrypti turi būti veiksmingai užtikrintas prieš priimant sprendimą dėl sutikimo dėl planuojamos veiklos [39]. Tai taikoma sprendimui, kuris turi būti priimtas pagal PAV direktyvos 4 straipsnio 2 dalį, kai suinteresuotai visuomenei turi būti suteikta galimybė dalyvauti, siekiant užtikrinti (kaip ir išsamaus poveikio vertinimo atveju), kad į jos nuomonę dėl poveikio aplinkai būtų atsižvelgta priimant sprendimą [40].

47. Taigi, jei sprendimą dėl leidimo nukrypti būtų galima ginčyti tik prieš suinteresuotai visuomenei dalyvaujant sprendimo dėl planuojamos veiklos priėmimo procedūroje, visuomenė netektų galimybės pasinaudoti tiek savo dalyvavimo teisėmis, kaip pripažįstama Teisingumo Teismo jurisprudencijoje dėl PAV direktyvos, tiek teise į teisminę peržiūrą. Iš esmės tai reikštų, kad nebūtų pasiektas PAV direktyvos 11 straipsnyje ir Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalyje nustatytas tikslas užtikrinti plačias galimybes kreiptis į teismus [41].

48. Be to, kadangi pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnį duotas leidimas nukrypti yra preliminarus sprendimas, kurį vėliau turi įvertinti kompetentinga institucija, duodanti sutikimą dėl planuojamos veiklos, šis leidimas nukrypti atitinkamos visuomenės požiūriu negali būti taikomas visa apimtimi, kol ši institucija nepriims galutinio sprendimo. Iš tiesų, kaip savo pastabose pripažįsta Airija, tik tada leidimas nukrypti turi praktinį poveikį, kadangi pirmiau jokia plėtra negalima.

49. Taigi suinteresuotai visuomenei nustatytas reikalavimas ginčyti sprendimą dėl leidimo nukrypti, kuris yra sutikimo dėl planuojamos veiklos procedūros dalis, prieš kompetentingai institucijai priimant sprendimą dėl būtinybės atlikti poveikio aplinkai vertinimą pagal PAV direktyvos 4 straipsnio 2 dalį, gali pažeisti veiksmingumo principą. Iš tiesų tokiu atveju suinteresuota visuomenė būtų priversta iš anksto įstoti į bylą nacionaliniame teisme tokiomis sąlygomis, kad negalėtų išsamiai pristatyti bylos. Kartu kyla pavojus, kad šio teismo atliktas

[38] Žr., be kita ko, 2025 m. gegužės 8 d. Sprendimą *M. K.* (C-324/23, EU:C:2025:324, 51 punktas).

[39] Sprendimo *Namur-Est Environnement* 79 punktas ir rezoliucinės dalies 2 punktas. Konkrečiai Teisingumo Teismas laikėsi nuomonės, kad visuomenės dalyvavimas šiuo atžvilgiu yra veiksmingas, kai, pirma, ji dalyvauja prieš priimant sprendimą, kurį kompetentinga institucija turi priimti dėl sutikimo dėl šio projekto planuojamos veiklos; antra, jis leidžia visuomenei naudingai ir išsamiai išreikšti savo nuomonę dėl visų šio projekto padarinių aplinkai ir, trečia, institucija, kompetentinga duoti sutikimą projektui, gali visapusiškai atsižvelgti į šį dalyvavimą.

[40] Tuo klausimu ir pagal analogiją žr. 2016 m. lapkričio 8 d. Sprendimą *Lesoochranárske zoskupenie VLK* (C-243/15, EU:C:2016:838, 46–49 punktai); čia Teisingumo Teismas konstatavo, kad visuomenei turi būti suteikta galimybė dalyvauti atliekant poveikio aplinkai vertinimo procedūrą.

[41] Pagal analogiją žr. 2013 m. lapkričio 7 d. Sprendimą *Gemeinde Altrip ir kt.* (C-72/12, EU:C:2013:712, 37 punktas).

vertinimas nebus išsamus. Be to, tai turėtų įtakos bendram tikslui – užtikrinti veiksmingą visų svarbių aspektų, turinčių įtakos griežtai saugomų rūšių apsaugai ir, atitinkamai, – vienam iš svarbiausių PAV direktyvos tikslų, peržiūrą.

50. Iš to išplaukia, kad kai sprendimas dėl leidimo nukrypti pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalį yra PAV direktyvoje numatytos sutikimo dėl planuojamos veiklos procedūros dalis, kaip yra pagrindinėje byloje, terminas, per kurį suinteresuota visuomenė gali užginčyti šio leidimo nukrypti teisėtumą, negali pasibaigti anksčiau, nei priimamas galutinis sprendimas dėl sutikimo dėl planuojamos veiklos. Priešingu atveju ne tik būtų pažeistos suinteresuotos visuomenės teisės į dalyvavimą, bet ir nukentėtų sprendimo dėl leidimo nukrypti teisminės peržiūros veiksmingumas.

51. Pirma išdėstyta nuomonė atitinka reikalavimą, kad asmuo, kuriam skirtas sprendimas dėl leidimo nukrypti, pavyzdžiui, užsakovas, ankstesniame etape užginčytų šio sprendimo teisėtumą. Pavyzdžiui, 2023 m. liepos 6 d. Sprendimas *Hellfire Massy Residents Association* (C-166/22, EU:C:2023:545) buvo susijęs su nacionalinės teisės aktais, kuriais iš esmės kriminalizuojama ta pati veikla, kaip ir nurodyta Buveinių direktyvos 12 straipsnyje, išskyrus atvejus, kai priimamas sprendimas dėl leidimo nukrypti. Tokiu atveju tokia procedūrinė taisyklė, kaip antai ginčijama pagrindinėje byloje, pagal kurią terminas užginčyti minėto sprendimo galiojimą skaičiuojamas nuo jo priėmimo dienos arba dienos, kai apie jį buvo galima sužinoti, neturėtų būti kvestionuojama pagal veiksmingumo principą. Visgi dėl priežasčių, jau paaiškintų šios išvados 46–50 punktuose, kuriuose kalbama apie suinteresuotos visuomenės teises dalyvauti procese ir teisę kreiptis į teismą, nacionalinės taisyklės, pagal kurią nustatomas terminų skaičiavimas, turėtų užtikrinti visuomenei galimybę kreiptis į teismą prieš priimant sutikimą dėl planuojamos veiklos.

52. Antra, manau, kad šioje analizėje padarytos išvados negalima kvestionuoti remiantis teisinio saugumo principu. Juk garantuojant, kad suinteresuotos visuomenės skundai dėl sprendimo dėl leidimo nukrypti galėtų būti teikiami tik i) kompetentingai institucijai nustačius, ar apskritai reikia atlikti projekto poveikio aplinkai vertinimą, ir ii) užtikrinus veiksmingą suinteresuotos visuomenės dalyvavimą, galima suteikti visai procedūrai daugiau tikrumo.

53. Trečia, manau, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodyta aplinkybė, kad pareiškėjai pagrindinėje byloje neginčijo sprendimo dėl statybos leidimo, remdamiesi sprendimo dėl leidimo nukrypti trūkumais, šioje analizėje nėra reikšminga. Kadangi, kaip teigiama šioje išvadoje, sprendimas dėl leidimo nukrypti yra sutikimo dėl planuojamos veiklos procedūros dalis, to sprendimo negaliojimas neišvengiamai turi įtakos plėtros projekto įgyvendinimui, nes šio negalima vykdyti nepriėmus to sprendimo.

54. Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, manau, jog PAV direktyvos 11 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip: kai pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalį priimtas sprendimas dėl leidimo nukrypti yra PAV direktyvoje nustatytos sutikimo dėl planuojamos veiklos procedūros dalis, terminas, per kurį suinteresuota visuomenė gali užginčyti leidimo nukrypti teisėtumą, negali pasibaigti anksčiau, nei buvo priimtas sprendimas dėl sutikimo dėl planuojamos veiklos.

55. Kadangi trečiasis prejudicinis klausimas grindžiamas prielaida, kad terminas užginčyti leidimo nukrypti teisėtumą gali pasibaigti iki šios dienos, į šį klausimą, susijusį, kaip nurodyta šios išvados 30 punkte, su PAV direktyvos 11 straipsnio 5 dalies aiškinimu, atsakyti nereikia.

B. Dėl ketvirtojo ir penktojo klausimų

56. Iš pirmojo ir antrojo prejudicinių klausimų analizės matyti, kad tuo atveju, kai taikomos Teisingumo Teismo išvados, padarytos Sprendime *Namur-Est Environnement*, terminas suinteresuotai visuomenei užginčyti sprendimo dėl leidimo nukrypti teisėtumą negali pasibaigti anksčiau, nei buvo duotas sutikimas dėl planuojamos veiklos. Kadangi tai yra prielaida, kuria grindžiami ketvirtasis ir penktasis prejudiciniai klausimai, jei Teisingumo Teismas pritartų mano analizei, jis turėtų atsakyti ir į šiuos klausimus.

57. Priminsiu, kad ketvirtuoju ir penktuoju prejudiciniais klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti sąlygas, kurios turi būti įvykdytos materialiniu požiūriu, kad būtų galima priimti sprendimą dėl leidimo nukrypti pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalį. Konkrečiai kalbant, nacionalinis teismas pirmiausia klausia, ar pagal šią nuostatą reikalaujama, kad būtų veiksmingai išnagrinėtos prašomo leidimo nukrypti alternatyvos, pavyzdžiui, susijusios su atitinkamų rūšių buveinėmis, arba tiesiog alternatyva apskritai nesuteikti leidimo nukrypti. Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teiraujasi, ar pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalį kompetentingai institucijai draudžiama priimti sprendimą dėl leidimo nukrypti, kad būtų įgyvendintas plėtros projektas, motyvuojant tuo, kad šis projektas yra skirtas laukinės faunos ir floros apsaugai ir natūralių buveinių išsaugojimui, kaip tai padarė kompetentinga institucija pagrindinėje byloje.

58. Kaip matyti iš šios išvados 5 ir 6 punktų, Buveinių direktyvos 12 straipsnyje įtvirtinta griežta į jos IV priedo a punktą įtrauktų gyvūnų rūšių apsaugos sistema. Šia nuostata siekiama užtikrinti pažeidžiamų gyvūnų rūšių išlikimą ir apsaugą, uždraudžiant veiklą, galinčią pakenkti šioms rūšims ar jų buveinėms. Visų pirma draudžiama bloginti šių gyvūnų veisimosi ir poilsio vietų būklę ar jas naikinti.

59. Savo ruožtu Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalyje išdėstytos sąlygos, kuriomis valstybės narės gali nustatyti griežtų tam tikroms gyvūnų rūšims taikomų apsaugos priemonių išimtis ir taip nukrypti nuo šios direktyvos 12 straipsnio. Šios išimtys leidžiamos konkrečiomis tiksliai ir išsamiai išvardytomis aplinkybėmis, pavyzdžiui, dėl laukinės faunos ir floros apsaugos arba dėl kitų neatidėliotinų priežasčių [42], susijusių su svarbiais visuomenės interesais, įskaitant socialinio ar ekonominio pobūdžio priežastis [43].

60. Remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija, nors pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalį valstybėms narėms leidžiama nukrypti nuo jos 12 straipsnio, šiuo pagrindu priimtai nukrypti leidžiančiai nuostatai tiek, kiek ji leidžia šioms valstybėms narėms išvengti įpareigojimų, kylančių iš gamtinių rūšių griežtos apsaugos sistemos, taikoma sąlyga, kad neturi būti kitos priimtinos alternatyvos, ir tokia nuostata netrukdo palaikyti atitinkamos rūšies populiacijų palankios apsaugos būklės jų natūralaus paplitimo areale [44].

[42] Žr. Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalies a punktą.

[43] Žr. Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalies c punktą.

[44] 2024 m. liepos 11 d. Sprendimas *WWF Österreich ir kt.* (C-601/22, EU:C:2024:595, 49 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

61. Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad pareiga įrodyti, jog šios sąlygos yra tenkinamos, kiekvienu atveju, kai duodamas leidimas nukrypti, tenka institucijai, priėmusiai sprendimą dėl leidimo nukrypti [45]. Be to, kadangi Buveinių direktyvos 16 straipsnis yra šiame akte nustatytos apsaugos sistemos išimtis, jis turi būti aiškinamas siaurai [46]. Ši nuostata taip pat turi būti taikoma tinkamai, kad būtų atsižvelgta į konkrečius reikalavimus ir specifines situacijas [47].

62. Pirmiausia iš ankstesnių Teisingumo Teismo teiginių galima nesunkiai suprasti, kad kai kompetentinga institucija ketina leisti nukrypti pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalį, ji turi iš anksto patikrinti, ar šiuo leidimu nukrypti siekiamas tikslas gali būti pasiektas priimtina alternatyva. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas vienareikšmiškai nurodė, kad gali būti leidžiama nukrypti tik tuo atveju, kai leidimu nukrypti siekiamo tikslo negalima tinkamai pasiekti alternatyviu sprendimu [48]. Pareiga išnagrinėti alternatyvius sprendimus, kai prašoma leisti nukrypti, yra itin svarbi, nes pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalies formuluotę šių alternatyvų nebuvimas ir aplinkybė, kad siūlomas projektas nekenkia atitinkamų rūšių populiacijų palankios apsaugos būklės palaikymui jų natūraliame paplitimo areale, yra šio leidimo nukrypti prielaidos [49], o tai reiškia, kad toks prašymas turi būti atmestas, jei šios sąlygos neįvykdytos [50].

63. Be to, svarbu pažymėti, kad pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją kompetentingos institucijos nagrinėjimą turi lydėti kitos atitinkamos formalios pareigos įvykdymas. Iš tiesų, priimdama sprendimą dėl prašymo leisti nukrypti, kompetentinga institucija turi pateikti tikslius ir tinkamus motyvus, kuriuose būtų nurodytos Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalyje numatytos priežastys, sąlygos ir reikalavimai [51], ir ypač tai, kad nėra kito patenkinamo sprendimo, leidžiančio pasiekti tikslus, kuriais remiamasi pagrindžiant atitinkamą leidimą nukrypti [52]. Svarbu prisiminti, kad ši pareiga yra itin svarbi, be kita ko, siekiant užtikrinti, kad suinteresuota visuomenė galėtų pasinaudoti teise kreiptis į teismą, kaip aprašyta pirmoje šios išvados dalyje. Taip yra todėl, kad pareigos motyvuoti laikymasis turi leisti šiai visuomenei, taikant rūšių apsaugos priemones, suprasti, kuo remdamasi kompetentinga institucija priėmė savo sprendimą, nukrypti leidžiančios nuostatos taikymo procedūrai pasibaigus, ir taip kuo geresnėmis sąlygomis ir žinant visas aplinkybes nuspręsti, ar kreiptis į teismą. Pateikiant motyvus šiam teismui taip pat turi būti sudarytos sąlygos pasinaudoti teisminės kontrolės teise ir visų pirma įvertinti, ar sprendime nėra klaidų [53].

64. Šioje byloje iš nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateiktos informacijos matyti, kad nebuvo nagrinėjami jokie alternatyvūs sprendimai, kurie darytų mažesnį poveikį griežtai saugomoms rūšims, arba tiesiog alternatyva apskritai neišduoti leidimo projektui. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konkrečiai pažymi, kad pagrindinėje byloje ginčijamame sprendime dėl leidimo nukrypti tik konstatuota, jog „nėra jokios priimtinos alternatyvos“. Nors galutinį vertinimą šiuo klausimu turi atlikti šis teismas, iš šios informacijos galima daryti išvadą, kad kompetentinga institucija akivaizdžiai neįvykdė pareigų, kylančių iš

45 Ten pat, 50 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija.

46 Ten pat, 50 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija.

47 Ten pat, 51 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija.

48 Žr. 2019 m. spalio 10 d. Sprendimą *Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola* (C-674/17, EU:C:2019:851, 47 punktas).

49 Šiuo klausimu žr. 2007 m. gegužės 10 d. Sprendimą *Komisija / Austrija* (C-508/04, EU:C:2007:274, 115 punktas).

50 Šiuo klausimu žr. 2007 m. birželio 14 d. Sprendimą *Komisija / Suomija* (C-342/05, EU:C:2007:341, 31 punktas).

51 Ten pat, 25 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija.

52 Ten pat, 30 punktas.

53 Šiuo klausimu žr. 2023 m. birželio 15 d. Sprendimą *Eco Advocacy* (C-721/21, EU:C:2023:477, 33 punktas). Be to, kaip paaiškinta pirmoje šios išvados dalyje, motyvai yra svarbūs ir institucijai, atsakingai už projekto poveikio aplinkai vertinimą ir sprendimo dėl sutikimo dėl planuojamos veiklos priėmimą pagal PAV direktyvą.

Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalies, t. y. pareigos išnagrinėti, ar yra priimtinų alternatyvių sprendimų, ir pareigos pateikti tikslius ir tinkamus motyvus šiuo klausimu, kaip to aiškiai reikalaujama Teisingumo Teismo jurisprudencijoje [54].

65. Antra, kalbant apie tai, ar kompetentinga institucija sprendime dėl leidimo nukrypti gali padaryti išvadą, kad laukinės faunos ir floros apsaugos ir natūralių buveinių išsaugojimo interesais reikia leisti užsakovui nukrypti nuo Buveinių direktyvos 12 straipsnio nuostatų, pažymėtina, kad šis teiginys visų pirma susijęs su šios direktyvos 16 straipsnio 1 dalies a punkte numatytais nukrypti leidžiančiais pagrindais.

66. Iki šiol Teisingumo Teismas savo jurisprudencijoje niekada neturėjo galimybės išaiškinti šios nuostatos prasmės. Vis dėlto iš Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalies a punkto formuluotės išplaukia, kad norint suteikti leidimą nukrypti šiuo pagrindu reikia įrodyti, jog nagrinėjamas leidimas nukrypti apskritai skatina laukinės faunos ir floros apsaugą ir natūralių buveinių išsaugojimą. Iš esmės Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalies a punkte numatyta tvarka, leidžianti suderinti poreikį apsaugoti tam tikras rūšis ir buveines su galimu poreikiu valdyti kitas rūšis ar buveines, kurioms gali kilti grėsmė. Ja sudaromos sąlygos taikyti lankstų požiūrį į apsaugą, pripažįstant, kad tam tikromis aplinkybėmis, siekiant užtikrinti ilgalaikę ekosistemų sveikatą, būtina imtis intervencinių priemonių. Kaip jau minėta, kadangi Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalies a punktas yra šioje direktyvoje numatytos apsaugos sistemos išimtis, jis turi būti aiškinamas siaurai ir, remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija, atsižvelgiant į atsargumo principą [55].

67. Tokiomis aplinkybėmis, kaip teigia Komisija, sunku manyti, kad toks plėtros projektas, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kurio tikslas – būstų statyba ir dėl kurio bus sunaikintos saugomos rūšies kolonijos poilsio vietos, gali patekti į Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalies a punkte numatyto leidimo nukrypti pagrindo taikymo sritį. Juo labiau kad, priešingai kompetentingoms institucijoms taikomiems įpareigojimams, kaip jau paaiškinta šios išvados 63 punkte, nepateikta jokių priežasčių, paaiškinančių, kaip nagrinėjamas projektas padės apsaugoti laukinę florą ir fauną bei išsaugoti natūralias buveines. Iš to matyti, kad, kaip motyvuoja prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, visi šie elementai kartu leidžia manyti, kad kompetentinga institucija padarė akivaizdžią klaidą, pagrindinėje byloje nagrinėjamam projektui nurodydama tinkamą nukrypti leidžiantį pagrindą.

68. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, darau išvadą, jog Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip: kompetentinga institucija, norėdama taikyti šioje nuostatoje numatytą leidimą nukrypti, turi veiksmingai išnagrinėti alternatyvius sprendimus ir išdėstyti konkrečias priežastis, kuriomis grindžiama taikoma nukrypti leidžianti nuostata. Be to, ji negali remtis Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalies a punkte numatytu nukrypti leidžiančiu pagrindu, kad leistų įgyvendinti tokį plėtros projektą, ypač kai nepateikiama jokių motyvų, paaiškinančių, kaip šis projektas skatina laukinės faunos ir floros apsaugą ir natūralių buveinių išsaugojimą.

[54] Būtent tokį požiūrį apibūdino Airijos vyriausybė savo Gairėse dėl griežtos tam tikrų gyvūnų ir augalų rūšių apsaugos pagal Buveinių direktyvą Airijoje (*Guidance on the Strict Protection of Certain Animal and Plant Species under the Habitats Directive in Ireland*) 11 ir 12 puslapiuose; https://www.npws.ie/sites/default/files/files/strict-protection-of-certain-animal-and-plant-species.pdf.

[55] Pagal analogiją žr. 2019 m. spalio 10 d. Sprendimą *Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola* (C-674/17, EU:C:2019:851, 66 ir 69 punktai).

V. Išvada

69. Remdamasi atlikta analize siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *High Court* (Aukštasis teismas, Airija) pateiktus prejudicinius klausimus:

1) 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo 11 straipsnio 2 dalis

   turi būti aiškinama taip: kai pagal 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos 16 straipsnio 1 dalį priimtas sprendimas dėl leidimo nukrypti yra Direktyvoje 2011/92 numatytos sutikimo dėl planuojamos veiklos procedūros dalis, terminas suinteresuotai visuomenei užginčyti leidimo nukrypti teisėtumą negali pasibaigti anksčiau, nei buvo priimtas sprendimas dėl sutikimo dėl planuojamos veiklos.

2) Direktyvos 92/43 16 straipsnio 1 dalis

   turi būti aiškinama taip: kompetentinga institucija, norėdama duoti leidimą nukrypti pagal šią nuostatą, turi veiksmingai išnagrinėti alternatyvius sprendimus ir išdėstyti konkrečias priežastis, kuriomis grindžiama taikoma nukrypti leidžianti nuostata. Be to, kompetentinga institucija negali remtis Direktyvos 92/43 16 straipsnio 1 dalies a punkte numatytu pagrindu, kad leistų įgyvendinti tokį plėtros projektą, ypač kai nepateikiama jokių motyvų, paaiškinančių, kaip šis projektas skatina laukinės faunos ir floros apsaugą ir natūralių buveinių išsaugojimą.